

ТЕМА 11

УМОВИ ПЛАТЕЖУ ТА ФОРМИ РОЗРАХУНКІВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЯХ

Основні поняття: міжнародні розрахунки, платіж готівкою, авансовий платіж, платіж у кредит, чек, вексель, аваль, банківський переказ, акредитив, інкасо, відкритий рахунок.

Зміст

1. Форми платежу у ЗЕД: готівка, авансовий платіж, платіж у кредит.
2. Засоби розрахунків: чеки, векселі та банківські перекази.
3. Форми міжнародних розрахунків.

1. Форми платежу у ЗЕД: готівка, авансовий платіж, платіж у кредит

Міжнародні розрахунки – це система організації, регулювання та здійснення платежів за грошовими вимогами й зобов'язаннями, які виникають при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності між державами, підприємствами і громадянами різних країн. Основними суб'єктами міжнародних розрахунків є експортери, імпортери та банки, що їх обслуговують.

Форма платежу залежить від механізму оплати товару з огляду на момент його фактичної доставки.

Платіж готівкою здійснюється через банк до чи проти передачі експортером товаросупровідних документів чи самого товару в розпорядження покупця. Готівковий платіж може здійснюватись повністю або частинами. *Повний готівковий платіж* передбачає оплату повної вартості товару за однією із зазначених вище умов. *Готівковий платіж частинами* передбачає оплату вартості товару кількома частинами відповідно до умов контракту.

Авансовий платіж: передбачає виплату покупцем обумовлених у контракті сум до передачі товаророзпорядчих документів і самого товару у розпорядження покупця, а найчастіше під час і навіть до виконання замовлення. Аванс може бути наданий у грошовій і товарній формах. Авансовий платіж відіграє подвійну роль. З одного боку, авансом імпортер кредитує експортера, з іншого - забезпечує виконання зобов'язань, взятих імпортером за контрактом. Авансові платежі вигідні для експортера і менш вигідні для імпортера. Для імпортера вони є ризиковою формою розрахунків, тому імпортер наполягає на виставленні на свою користь гарантії першокласного банку.

Платіж у кредит передбачає, що покупець оплачує суму, обумовлену у контракті, через якийсь час після поставки товару. Таким чином продавець надає покупцеві комерційний (товарний) кредит. Кредит дається не на всю суму контракту, а на 80-85%, решту покупець оплачує авансом, що дозволяє продавцеві покрити свої витрати, якщо покупець порушить свої зобов'язання за контрактом.

Заходи проти неплатежу. При укладанні контракту партнерів цікавить гарантія проти неплатежу, оскільки зобов'язання приватних фірм не відзначаються достатньою надійністю. Найкраща гарантія - урядові угоди, банківська гарантія, гарантія солідної компанії.

2. Засоби розрахунків: чеки, векселі та банківські перекази

Найбільш поширеними у міжнародній практиці засобами розрахунків є чеки, векселі та банківські перекази.

Чек - це безумовна пропозиція чекодавця платнику здійснити платіж зазначеної на чекові грошової суми чекодержателю готівкою чи перерахуванням грошей на рахунок власника чека у банку. Чек може передаватись однією особою іншій шляхом внесення в нього передавального запису (індосаменту).

Чек зручний для розрахунків тоді, коли платник побоюється віддавати гроші до отримання товару, а постачальник не хоче передавати товар до одержання гарантій платежу. Використання чека як засобу платежу дає змогу заощаджувати на обігу готівки і прискорює платежі, оскільки всі чеки оплачують після подання. Виписаний чекодавцем документ повинен мати відповідне фінансове покриття на його банківському рахунку.

Вексель - це цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити з настанням строку певну суму грошей власнику векселя (векселетримачу). *Переказний вексель* являє собою безумовну пропозицію трасанта (кредитора), адресовану трасату (боржнику), сплатити третій особі (ремітенту) в установленій термін зазначену суму. При виникненні такого грошового зобов'язання трасант виступає і кредитором по відношенню до боржника (трасата), і боржником по відношенню до ремітента. *Простий вексель* (соло) виставляється не кредитором, а боржником (векселедавцем). Останній бере зобов'язання сплатити кредитору певну грошову суму в обумовленому місці у визначений термін.

Аваль – це поручительство, що означає гарантію платежу за траттою чи простим векселем (повністю або частково) з боку банку, якщо боржник не виконав у термін зобов'язання за векселем.

Одним із засобів платежу, що використовується у міжнародній торгівлі, є **банківський переказ**. Це розрахункова банківська операція, яка полягає у

пересиланні платіжного доручення одного банку іншому. Платіжне доручення являє собою наказ клієнта банку, складений на основі вказівок переказодавця - клієнта банку, адресований своєму банкові-кореспонденту, про виплату певної суми грошей переказоодержувачу (бенефіціару).

3. Форми міжнародних розрахунків

До форм розрахунків, що найчастіше використовуються у міжнародній торгівлі, належать: 100%-й авансовий платіж; акредитив; інкасо; відкритий рахунок.

Авансовий платіж у розмірі повної вартості товару, що поставляється, є найвигіднішою формою розрахунку для експортера та найменш вигідною для імпортера. Проводиться цей платіж банківським переказом або чеком.

Акредитивна форма розрахунку також вигідна експортеру. Ці вигоди полягають, по-перше, у гарантії оплати відвантаженого товару банком, що відкрив акредитив, а при підтвердженому акредитиві - також банком, який його підтвердив; по-друге, в отриманні платежу відразу ж після поставки товару та подання банкові документів, що засвідчують цю поставку. Імпортер, у свою чергу, має гарантію, що платіж буде виконано на користь експортера тільки після подання ним товарних документів, що свідчать про відвантаження товару. Акредитив являє собою одностороннє, умовне грошове зобов'язання банку, видане ним за дорученням клієнта-наказодавця акредитиву (імпортера) на користь його контрагента за контрактом - бенефіціара (експортера).

Інкасо - це банківська розрахункова операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів належні клієнтові кошти від платника (імпортера) за відвантажені на адресу імпортера товари і зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера. Для експортера інкасо часто виявляється неприйнятним через те, що він спочатку повинен відвантажити товар, а тоді передавати документи у банк і чекати виконання покупцем своїх зобов'язань щодо оплати. Для зменшення ризику неплатежу за інкасової форми розрахунків експортер повинен наполягати на наданні банківської гарантії платежу.

Відкритий рахунок - це найменш вигідна форма розрахунків для експортера, оскільки вона не передбачає гарантій своєчасного отримання платежу. Експортер поставляє покупцеві товар разом із товаророзпорядчими документами і записує у своїх бухгалтерських документах у дебет відкритого покупцеві рахунку суму покупки. Імпортер записує суму відвантаження в кредит рахунку постачальника. Протягом обумовленого у контракті терміну імпортер повинен оплатити вартість товару шляхом банківського переказу,

чека чи векселя строком платежу за пред'явленням. Після оплати сторони роблять у своїх документах зворотні записи.

ГЛОСАРІЙ

Міжнародні розрахунки – це система організації, регулювання та здійснення платежів за грошовими вимогами й зобов'язаннями, які виникають при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності між державами, підприємствами і громадянами різних країн.

Чек – це безумовна пропозиція чекодавця платнику здійснити платіж зазначеної на чекові грошової суми чекодержателю готівкою чи перерахуванням грошей на рахунок власника чека у банку.

Вексель – це цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити з настанням строку певну суму грошей власнику векселя (векселетримачу).

Аваль – це поручительство, що означає гарантію платежу за траттою чи простим векселем (повністю або частково) з боку банку, якщо боржник не виконав у термін зобов'язання за векселем.

Банківський переказ – це розрахункова банківська операція, яка полягає у пересиланні платіжного доручення одного банку іншому.

Авансовий платіж – це платіж у розмірі повної вартості товару, що поставляється, є найвигіднішою формою розрахунку для експортера та найменш вигідною для імпортера. Проводиться цей платіж банківським переказом або чеком.

Акредитив – це одностороннє, умовне грошове зобов'язання банку, видане ним за дорученням клієнта-наказодавця акредитиву (імпортера) на користь його контрагента за контрактом - бенефіціара (експортера).

Інкасо – це банківська розрахункова операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів належні клієнтові кошти від платника (імпортера) за відвантажені на адресу імпортера товари і зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера.

Відкритий рахунок – це найменш вигідна форма розрахунків для експортера, оскільки вона не передбачає гарантій своєчасного отримання платежу.

Питання для самоперевірки знань:

1. Що таке міжнародні розрахунки? У чому полягає їх мета ?
2. Описати форми платежу у ЗЕД.
3. Що таке платіж готівкою?
4. Що таке авансовий платіж?
5. Що таке платіж у кредит?

6. Охарактеризувати засоби розрахунків: чеки, векселі та банківські перекази.

7. Навести форми розрахунків, що найчастіше використовуються у міжнародній торгівлі.

Рекомендована література: основна: 1, 4; додаткова 4, 5,